

De kloof tussen arme en rijke landen

PROF. DR. L. H. KLAASSEN

Op regelmatige tijden wordt de klacht geuit dat de kloof die er bestaat tussen het inkomen per hoofd in arme landen en in rijke landen in plaats van kleiner, in feite steeds groter wordt. Het vaakst hoort men deze klacht in landen zoals Nederland waarin een relatief groot deel van het nationale inkomen aan ontwikkelingshulp wordt besteed. In het volgende zal op deze problematiek wat nader worden ingegaan aan de hand van de gegevens vermeld in het *World development report 1981* (1). Hoewel er altijd wel wat af te dingen valt op de vergelijking van inkomens in arme en rijke landen worden de in dit rapport vermelde gegevens als uitgangspunt gekozen. Er bestaat weinig twijfel aan het feit dat de orde van grootte daarvan de realiteit dicht benadert.

In de appendix is aangegeven hoe de inkomenssituatie van arme landen versus rijke landen zich ontwikkelt als de eerste een hoger groeipercentage van het inkomen vertonen dan de rijke landen. Wat er gebeuren zou als het omgekeerde het geval was, hoeft niet nader te worden geanalyseerd: de kloof wordt dan natuurlijk zeer snel groter. Helaas moet worden geconstateerd dat dit voor Afrika steeds het geval is geweest. De groeipercentages daar lagen van 1960 tot 1980 ver onder die van de rijke landen. Zelfs perioden met negatieve groeicijfers hebben zich voorgedaan.

Ligt het groeipercentage hoger, zoals bij voorbeeld het geval is geweest in Oost-Azië en in de olie-exporterende landen, dan resulteert daaruit echter niet onmiddellijk een kleiner wordende inkomenskloof. De inhaalperiode moet namelijk, bij in de tijd constante groeipercentages, in twee perioden worden verdeeld: de divergentieperiode waarin de inkomenskloof nog steeds wijder wordt, en de daarop volgende convergentieperiode waarin deze zich vernauwt. Nemen we als voorbeeld de gegevens betreffende het bruto nationale produkt en de groeiprognoses als vermeld in bovengenoemd rapport (hoge groei 1980-1990). Het gemiddelde bruto nationale produkt in alle ontwikkelingslanden te zamen genomen, bedroeg \$ 850 per hoofd. De verwachte (hoge) groei tot 1990 bedraagt 3,3%. Het inkomen per hoofd in de industriële landen bedroeg in 1980 \$ 10.660 en de verwachte groei tot 1990 3,1%. Afgezien van de vraag welk realiteitsgehalte dit laatste

gegeven heeft, zou hieruit volgen dat de inhaalperiode die bij dit kleine verschil in groei van 0,2% past, 1.265 jaar zou bedragen, verdeeld in een divergentieperiode van 1.233 jaar en een convergentieperiode van 32 jaar. Zouden de groeicijfers juist blijken, dan hebben we dus nog wel even de tijd. Nemen we aan dat de industriële landen niet met 3,1% zouden groeien maar b.v. maar met 1%, dan bedraagt de inhaalperiode nog altijd 110 jaar, verdeeld in een divergentieperiode van 58 jaar en een convergentieperiode van 52 jaar. Beide voorbeelden lijken overigens wat extreem. De werkelijke ontwikkeling zal er wel ergens-tussenin liggen.

De voorbeelden werden gebruikt om aan te tonen dat er inderdaad een gigantische taak verricht moet worden om de inkomensverschillen in de wereld tot redelijke proporties terug te brengen. Dit kan nog verder worden verduidelijkt door de in het genoemde rapport vermelde cijfers te gebruiken om te zien wat er in de afgelopen 20 jaar gebeurd is met de kloof tussen de in-

Tabel. Ontwikkeling van de absolute inkomenskloof tussen industriële landen en een aantal zich ontwikkelende landen, van 1960 tot 1980

Land	Absolute inkomenskloof in \$ van 1980		Toeneming in %
	1960	1980	
Brazilië	5.076	8.880	75
Hong Kong	4.922	6.900	40
Singapore	4.775	6.830	43
Korea	5.304	9.180	73
Olie-exporterende landen	5.203	9.540	83
Sovjetunie	3.990	6.550	64
Japan	3.515	1.850	-47

- 1) *World development report 1981*, Wereldbank, augustus 1981.
- 2) Idem, blz. 3.

dustriële landen enerzijds en een aantal zich zeer snel ontwikkelende landen anderzijds.

De tabel geeft daarin enig inzicht. Ter vergelijking is ook de Sovjetunie toegevoegd.

Het blijkt nu dat zelfs de kloof tussen de industrielanden en de „success stories” gedurende de laatste 20 jaar nog beduidend groter is geworden. Hetzelfde geldt voor de Sovjetunie. Slechts Japan is er in geslaagd de kloof in absolute zin met bijna de helft te verkleinen. Alle andere landen, genoemd in de tabel, bevinden zich nog steeds in de divergentieperiode die aan de convergentieperiode voorafgaat.

Het Wereldbankrapport constateert dat in een aantal ontwikkelingslanden de groei bevredigend is geweest met uitzondering van de landen met de laagste inkomens. Berekend kan worden dat wereldwijd gezien de hogere groei van een aantal middel-inkomenlanden juist gecompenseerd wordt door de nog steeds snelle bevolkingsgroei in de landen met de laagste inkomens, zodat de groei van het wereldinkomen per hoofd nauwelijks afwijkt van die in de armste landen.

Uit een en ander moge blijken hoe ongelofelijk zwaar de taak is waarvoor de wereld zich in feite gesteld ziet en hoe groot ook het gevaar dat de rijke landen het verleden als een bewijs gaan zien dat de taak in feite hopeloos is en, gezien ook hun eigen huidige problemen, hun inspanningen op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking gaan verminderen. Sprekende over het lagere scenario voor 1980-1990 (hetgeen op dit moment het waarschijnlijkste scenario lijkt), constateert de Wereldbank: „If nothing better than the lower scenario can be achieved, the number of people living in absolute poverty, now some 750 million, will increase by about 100 million people” 2).

Alleen deze constatering zou de aanzet dienen te zijn voor een verhoogde inspanning voor de armste landen, hoe uitzichtloos die taak op dit moment ook moge schijnen.

L. H. Klaassen

Appendix

Stel het inkomen van de industrielanden op:

$$y_r = y_{or} e^{r_r t} ; \quad (1)$$

en het inkomen van ontwikkelingslanden:

$$y_a = y_{oa} e^{r_a t} \quad (2)$$

Uit gelijkstelling van (1) en (2) volgt de lengte van de inhaalperiode:

$$\bar{t} = \frac{\ln \frac{y_{or}}{y_{oa}}}{r_a - r_r} \quad (3) \text{ als } r_a > r_r.$$

De lengte van de divergentieperiode wordt gevonden door gelijkstelling van

$$\frac{dy_r}{dt} \text{ en } \frac{dy_a}{dt}. \text{ We vinden:}$$

$$\bar{t} = \frac{\ln \frac{y_{or} r_r}{y_{oa} r_a}}{r_a - r_r} \quad (4)$$

Uit (3) en (4) volgt de lengte van de convergentieperiode:

$$\tau = \frac{\ln \frac{r_a}{r_r}}{r_a - r_r} \quad (5)$$

Het blijkt dat de lengte van de convergentieperiode onafhankelijk is van de uitgangssituatie van de inkomens en slechts bepaald wordt door de groeipercentages.